

Sygn. akt II PK 8/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa C. S.
przeciwko Izbie Administracji Skarbowej w [...].
o odszkodowanie w związku z wygaśnięciem stosunku pracy i odprawę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 października 2020 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w O.
z dnia 21 września 2018 r., sygn. akt IV Pa (...),

**I. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie III i oddala powództwo
w zakresie odprawy określonej w art. 163 ust. 4 ustawy z dnia 27
sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej,**

**II. nie obciąża powoda kosztami zastępstwa procesowego
pозwanego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 21 września 2018 r., sygn. akt IV Pa (...), Sąd Okręgowy –
Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. – w sprawie z powództwa C. S.

przeciwko Izbie Administracji Skarbowej w [...]. o odszkodowanie w związku z wygaśnięciem stosunku pracy i odprawę – zmienił zaskarżony apelacją strony pozwanej wyrok Sądu Rejonowego – Sądu Pracy w S. z dnia 28 lutego 2018 r., sygn. akt IV P (...), w punkcie II w ten sposób, że oddalił powództwo (pkt I.); zmienił punkt IV zaskarżonego orzeczenia w ten sposób, że koszty procesu pomiędzy stronami wzajemnie zniósł (pkt II.); w pozostałym zakresie oddalił apelację (pkt III.); koszty postępowania za instancję odwoławczą wzajemnie zniósł (pkt IV.).

Powołanym wyrokiem z dnia 28 lutego 2018 r., IV P (...), Sąd Rejonowy w S. zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda tytułem odprawy kwotę 13.211,86 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 września 2017 r. do dnia zapłaty (pkt I.), zasądził od pozwanej na rzecz powoda tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem wygaśnięcie stosunku pracy kwotę 22.004,88 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 30 września 2017 r. do dnia zapłaty (pkt II.), w pozostałej części powództwo oddalił (pkt III.), zasądził od pozwanego na rzecz powoda tytułem kosztów procesu kwotę 5.417 zł, w tym 5.400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego (pkt IV.) oraz wyrokowi w pkt I nadał rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 7.334,96 zł (pkt V).

W sprawie ustalono, że powód był zatrudniony od 1 czerwca 1994 r. w Urzędzie Skarbowym w S. na różnych stanowiskach, jako informatyk, starszy informatyk, zajmował stanowisko Kierownika referatu informatyki i wprowadzania danych, a ostatnio jako Kierownik Samodzielnego Referatu w Referacie Organizacji i Logistyki w Urzędzie Skarbowym w S.. Od 1 kwietnia 2015 r. w związku z konsolidacją urzędów skarbowych z właściwymi miejscowo, nadzorującymi je izbami skarbowymi powód na mocy porozumienia zawartego z Izbą Skarbową w [...]. został zatrudniony w Izbie Skarbowej w [...]. na stanowisku Naczelnika Wydziału w Wydziale Informatyki/Czwarte Wieloosobowe Stanowisko Pracy ds. Informatyki w wymiarze pełnego etatu, jako miejsce świadczenia pracy powoda wskazano Izbę Skarbową w [...]. . Z dniem 1 marca 2017 r. w związku z wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej powód stał się pracownikiem Izby Administracji Skarbowej w [...]. . Powód posiada wykształcenie wyższe, które uzyskał na kierunku Biologii i Nauki o Ziemi, ukończył także studia podyplomowe w zakresie informatyki, zarządzania

przedsiębiorstwem. Powód odbył bardzo liczne szkolenia, kursy, przeszkolenia podnoszące jego kwalifikacje zawodowe. Powód w okresie zatrudnienia był kilkakrotnie oceniany m.in. w 2011 r., w 2013 r., w 2015 r., uzyskiwał pozytywne oceny okresowe, ostatnia ocena okresowa powoda była dokonywana w marcu 2015 r., powód otrzymał ocenę pozytywną – powyżej oczekiwań. W okresie całej pracy powód był wielokrotnie wyróżniany w formie nagród pieniężnych i pochwał oraz miał przyznawane dodatki specjalne w podziękowaniu za szczególne zaangażowanie, profesjonalizm i wysokie kompetencje i doskonałą umiejętność organizacji pracy i osiągnięcia w pracy oraz wzorowe wykonywanie obowiązków. Powód – podczas rozmów na temat propozycji zatrudnienia po 31 sierpnia 2017 r. – otrzymywał wstępne informacje od ówczesnej Dyrektora IAS, a także naczelnika informatyki IAS, że otrzyma propozycję zatrudnienia w charakterze specjalisty ds. bezpieczeństwa informatycznego. Wobec nieotrzymania do 31 maja 2017 r. propozycji określającej warunki zatrudnienia, powód wystąpił do Zespołu Monitorowania Realizacji Porozumienia z dnia 1 marca 2017 r. o ponowne rozpoznanie propozycji pracy. W odpowiedzi pozwana wskazała, że przyczyną niezaproponowania powodowi nowych warunków pracy była absencja chorobowa w 2017 r., która wpłynęła negatywnie na organizację komórek informatycznych oraz znacznie utrudniła nadzór w szczególnie ważnym okresie konsolidacji procesów informatycznych. Wskazano też, że powoda cechuje brak umiejętności skutecznego komunikowania się ze współpracownikami oraz bardzo emocjonalne podejście do większości zagadnień i problemów, które pojawiły się w okresie jego zarządzania wydziałem. Postawa powoda w ocenie przełożonego oraz współpracowników miała wpływać demotywująco i zmniejszać zaangażowanie podległych mu pracowników i doprowadziła do wewnętrznych konfliktów. W związku z rozwiązaniem stosunku pracy powodowi przyznano i wypłacono odprawę pieniężną na podstawie art. 8 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników w związku z art. 170 ust. 4 ustawy – Przepisy wprowadzające Krajową Administrację Skarbową w wysokości 22.004,88 zł brutto. Wysokość odprawy pieniężnej została naliczona od wynagrodzenia $7.334,96 \text{ zł} \times 3 = 22.004,88 \text{ zł}$. Odprawa wyliczona na zasadach określonych w art.

163 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej wyniosłaby w przypadku powoda 44.009,76 zł brutto. Jednomiesięczne wynagrodzenie powoda liczone jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy wynosiło 7.334,96 zł.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że powodowi nie przysługiwała odprawa pieniężna na podstawie art. 8 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Ustawa z 13 marca 2003 r. nie ma zastosowania w sprawie, ponieważ ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej wprowadza w tym zakresie odpowiednie uregulowania i odsyła do ustawy o służbie celnej, która stanowi pełną i szczególną regulację w kwestii odpraw pieniężnych. Art. 170 ust. 4 i 4a ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. określa, że w przypadku, o którym mowa w ust. 1, czyli wygaśnięcia stosunków pracy lub stosunków służbowych z dniem 31 sierpnia 2017 r., pracownikom oraz funkcjonariuszom przysługują świadczenia należne odpowiednio w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3 tj. ustawy o Służbie Celnej, chyba że nabyli oni już prawo do odprawy przysługującej w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy. W przypadkach wskazanych w przepisie art. 170 ust. 4 i 4a powołanej ustawy mają zastosowanie regulacje określone w poprzednio obowiązującej ustawie o Służbie Celnej odsyłając wprost do przepisów tej ustawy, natomiast art. 163 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej do którego odwołuje się przepis art. 170 ust. 4 stanowił, że funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzymiesięcznego uposażenia, przy czym odprawa ulega zwiększeniu o 20% miesięcznego uposażenia za każdy pełny rok pełnienia służby ponad 5 lat nieprzerwanej służby, nie więcej niż do wysokości sześciomiesięcznego uposażenia, a do okresu służby, o którym mowa w ust. 1, wlicza się poprzednie zakończone okresy służby lub zatrudnienia oraz inne okresy, jeżeli z mocy odrębnych przepisów podlegają one wliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

Według Sądu drugiej instancji powyżej wskazane regulacje mają zastosowanie do powoda jako pracownika, którego stosunek pracy wygaś z dniem 31 sierpnia 2017 r., na skutek nieotrzymania pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia w terminie do 31 maja 2017 r. Według Sądu drugiej instancji – uwzględniając staż pracy powoda w tej jednostce i następnie w pozwanej Izbie – prawidłowo Sąd pierwszej instancji uznał, że przysługuje mu odprawa wraz ze stosownym dodatkiem, o której mowa w uchylonej już ustawie o Służbie Celnej. Zgodnie z art. 170 ust. 4 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej w przypadku, o którym mowa w ust. 1, a zatem wygaśnięcia stosunków pracy lub stosunków służbowych z dniem 31 sierpnia 2017 r. z powodu nie otrzymania pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby - pracownikom oraz funkcjonariuszom przysługują świadczenia należne odpowiednio w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3, tj. ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej. Treść tego przepisu wskazuje zatem jednoznacznie, że ustawodawca zarówno dla funkcjonariuszy jak i pracowników służby celnej, przewidział świadczenia wyliczane w ten sam sposób wskazując wprost na przepisy, które znajdą zastosowanie tj. ustawę uchylaną w art. 159 pkt 3 Przepisów wprowadzających KAS. Skoro ustawodawca w art. 170 ust. 4 powołanej wyżej ustawy ujął obie grupy osób (pracowników i funkcjonariuszy pełniących służbę w dotychczasowych jednostkach), to uznać należy, że zarówno dla pracowników jak i funkcjonariuszy przewidział świadczenia wyliczane w ten sam sposób wskazując wprost na przepisy, które znajdą w tym przypadku zastosowanie tj. ustawę uchylaną w art. 159 pkt 3, a nie jak wskazuje pozwany świadczenie określone w zupełnie innych przepisach. Zarzuty apelacji oraz powołaną argumentację prawną mającą uzasadniać tezę, że do pracowników miałyby znaleźć zastosowanie przepisy ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, której w art. 170 ust. 4 powołanej ustawy nie wymieniono należy – według Sądu drugiej instancji – uznać za całkowicie chybione i w istocie zmierzające do wykazania, że przepis art. 170 ust. 4 w brzmieniu nadanym przez ustawodawcę jest pozbawiony treści normatywnej, a jego

wprowadzenie było wynikiem wadliwej techniki legislacyjnej przyjętej przez ustawodawcę.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego w jego pkt III. strona pozwana zaskarżyła skargą kasacyjną. W skardze – opartej na pierwszej podstawie kasacyjnej (por. art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. – zarzucono naruszenie art. 170 ust. 4 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948) przez przyjęcie, że do powoda ma zastosowanie przepis art. 163 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1799) i zasądzenie na jego podstawie odprawy w wysokości określonej w tym przepisie.

Pozwana Izba Administracji Skarbowej w [...]. wniosła o: „1. uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie III stosownie do art. 398¹⁶ k.p.c. i oddalenie powództwa, ewentualnie przekazanie sprawy do rozpoznania przez Sąd II instancji; 2. zasądzenie od „pozwanego” na rzecz „powoda” kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o oddalenie skargi, a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych w wysokości potrójnej stawki, o ile nie zostanie przedłożony spis kosztów ze względu na trudną sytuację prawną rozpoznawanej sprawy przed Sądem Najwyższym, nakład pracy pełnomocnika; z ostrożności procesowej - na podstawie art. 100 i art. 102 k.p.c. o nieobciążanie w ogóle „pozwanego” kosztami; „pozwany” jest osobą o niskich dochodach, żyje na niskim poziomie materialnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Po wyroku Sądu Okręgowego w O. oddalającego apelację Izby Administracji Skarbowej w [...]. wniesioną od wyroku Sądu Rejonowego w S. , prawomocny stał się punkt I wyroku Sądu pierwszej instancji, w którym zasądzono od pozwanego na rzecz powoda tytułem odprawy kwotę 13.211,86 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 września 2017 r. do dnia zapłaty. Z uzasadnienia wyroku wynika, że powód otrzymał odprawę w wysokości obliczonej na podstawie art. 8 ust.

1 pkt 3 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Sąd zasądził jednak różnicę odprawy między wysokością odprawy z art. 163 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1799), stosowanej w myśl art. 170 ust. 4 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948).

Przedmiotowa problematyka była już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W uchwale z dnia 23 stycznia 2019 r. (III PZP 5/18, OSNP 2019 nr 7, poz. 80) stwierdzono, że pracownikowi o statusie członka korpusu służby cywilnej, którego stosunek pracy wygasł na podstawie art. 170 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948), przysługuje odprawa pieniężna na podstawie art. 8 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1969). Sąd Najwyższy w przywołanej uchwale wyjaśnił, że zgodnie z art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej w przypadku, o którym mowa w ust. 1 (który przewiduje wygaśnięcie stosunków pracy oraz stosunków służbowych w wyniku nieotrzymania pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby albo też złożenia przez pracownika czy też funkcjonariusza oświadczenia o odmowie przyjęcia propozycji zatrudnienia albo pełnienia służby), pracownikom oraz funkcjonariuszom przysługują świadczenia należne odpowiednio w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3 (chodzi tu o ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej). Odnosząc się do tego przepisu Sąd Najwyższy zauważył, że pozornie wykładnia językowa przytoczonego przepisu może wydawać się jasna, jednak bliższa analiza jego treści, jak zastosowanie także pozajęzykowych metod interpretacji prowadzi do wniosku, że treść normy prawnej wynikającej z tego przepisu nie jest już tak oczywista. W szczególności nie jest jasne, jak należy rozumieć pojęcie „świadczeń” (użyte w liczbie mnogiej), jak również pojęcie „odpowiednio” zastosowane w treści przepisu. W ocenie Sądu Najwyższego wyjaśnienia wymaga również znaczenie zwrotu „w

rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3” użytego w art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej.

Sąd Najwyższy we wspomianej uchwale odniósł się w pierwszej kolejności do sformułowania „w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3”. Przyjął, że dotyczy ono pojęć: „urząd” i „jednostka organizacyjna”. Taka konstatacja wynika z faktu, że sformułowanie „w rozumieniu” używane jest w aktach prawnych na ogół w odniesieniu do definicji legalnych, a ustawa o Służbie Celnej zawierała stosowne definicje wspomnianych pojęć. Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o Służbie Celnej urzędem w rozumieniu rozdziałów 2, 7-12 i 14 tej ustawy była izba celna wraz z podległymi urzędami celnymi, natomiast jednostkami organizacyjnymi Służby Celnej były, zgodnie z art. 22 komórki organizacyjne w urzędzie obsługującym ministra; izby celne oraz urzędy celne wraz z podległymi oddziałami celnymi. Z kolei użycie słowa „świadczenia” w liczbie mnogiej wskazuje, że ustawodawca miał na myśli różne świadczenia, dla różnych grup uprawnionych. Potwierdza to dodatkowo wskazanie odrębnie na pracowników oraz funkcjonariuszy, jak również podkreślenie, że należne im w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej świadczenia przysługują „odpowiednio”.

Doprowadziło to Sąd Najwyższy do konkluzji, że słowo „odpowiednio” zostało w niniejszym przepisie użyte w dwojakim znaczeniu. Po pierwsze, wyraz ten jest elementem alternatywy rozłącznej dotyczącej przyznania świadczeń należnych w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej. Użycie słowa „odpowiednio” w tym znaczeniu nie zmienia sensu użytej alternatywy, jednak wskazuje wyraźnie, że ustawodawca miał na myśli odrębne świadczenia, które stanowią element odrębnego statusu funkcjonariuszy i pracowników, których sytuacja prawna jest różna.

Sąd Najwyższy wskazał też, że użycie słowa „odpowiednio” wskazuje, że ustawodawca miał na myśli odpowiednie stosowanie jakichś norm prawnych przyznających odpowiednie świadczenia. Podkreślił, że zgodnie z art. 159 pkt 3 w związku z art. 260 ustawy wprowadzającej, ustawa o Służbie Celnej utraciła moc z dniem 28 lutego 2017 r. przy czym ustawa wprowadzająca nie zawiera żadnego przepisu, który pozwalałby dalej stosować przepisy ustawy o Służbie Celnej dotyczące świadczeń należnych z tytułu likwidacji urzędu albo zniesienia jednostki

organizacyjnej, jak bowiem wskazano sformułowanie „w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3” dotyczy jedynie stosowania definicji legalnych zawartych w ustawie o Służbie Celnej, nie zaś przepisów stanowiących materialną podstawę przyznania wskazanych świadczeń. W tej sytuacji błędem jest wyprowadzanie prawa do świadczeń z ustawy, która została uchylona, bez wyraźnego przepisu intertemporalnego. W takiej sytuacji, przepisów regulujących świadczenia należne pracownikom w związku z likwidacją urzędu oraz funkcjonariuszom w związku ze zniesieniem jednostki organizacyjnej należy poszukiwać w ustawie z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej. Zgodnie z art. 250 ust. 4 ustawy wprowadzającej, powtarzającym zasadniczo treść art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej, funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej KAS, przysługuje odprawa na zasadach i w wysokości określonych w art. 250 ust. 1 - 3 ustawy wprowadzającej. Przepis ten odnosi się (podobnie jak pierwotny przepis ustawy o Służbie Celnej) jedynie do funkcjonariuszy, brak natomiast przepisu odnoszącego się do pracowników. Wobec powyższego regulacji świadczeń należnych pracownikom służby cywilnej zatrudnionym w służbie celnej „w związku z likwidacją urzędu” należałoby poszukiwać w ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej. Ustawa o Służbie Celnej wyodrębniając bowiem w art. 23 trzy grupy zatrudnionych: funkcjonariuszy, członków korpusu służby cywilnej (zatem zarówno mianowanych urzędników, jak i pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę), oraz pracowników, stanowiła przy tym, że do członków korpusu służby cywilnej stosuje się przepisy ustawy o służbie cywilnej. Obowiązująca ustawa o Krajowej Administracji Skarbowej nie zawiera przepisu, który byłby odpowiednikiem art. 23 ustawy o Służbie Celnej. Nie zmienia to jednak faktu, że w Krajowej Administracji Skarbowej, obok pełniących służbę funkcjonariuszy, nadal zatrudnieni są pracownicy – członkowie korpusu służby cywilnej.

Wobec braku szczególnych przepisów regulujących sytuację prawną członków korpusu służby cywilnej zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych Krajowej Administracji Skarbowej należy, zdaniem Sądu Najwyższego, uznać, że kwestie te, w tym także „świadczenia należne w związku z likwidacją urzędu”, regulują przepisy ustawy o służbie cywilnej. Stosowną regulację zawiera art. 73

ust. 1 ustawy o służbie cywilnej, zgodnie z którym w razie rozwiązania stosunku pracy z urzędnikiem służby cywilnej w razie likwidacji urzędu (jeżeli nie jest możliwe przeniesienie), w okresie między ustaniem zatrudnienia w likwidowanym urzędzie a podjęciem pracy lub działalności gospodarczej urzędnikowi temu przysługuje świadczenie pieniężne ze środków budżetu państwa, przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, obliczane jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy, przy czym świadczenie to nie przysługuje urzędnikowi, który nabył prawo do emerytury. Trzeba jednak zauważyć, że przywołany przepis *expressis verbis* ogranicza krąg potencjalnych adresatów tego świadczenia wyłącznie do urzędników służby cywilnej, a zatem członków korpusu zatrudnionych wprawdzie w ramach stosunku pracy, ale na podstawie mianowania (art. 3 tej ustawy); nie ma zatem zastosowania do pracowników KAS zatrudnionych na podstawie umowy o pracę. Co więcej: w art. 170 ust. 5 ustawy wprowadzającej ustawodawca jednoznacznie wskazał, że do urzędników służby cywilnej, do których mają zastosowanie przepisy rozdziału 5 ustawy o służbie cywilnej (regulujące zmianę i ustanie stosunku pracy w służbie cywilnej), w ogóle nie stosuje się przepisów art. 170 ust. 1 i 4 ustawy wprowadzającej. Wyłączone jest zatem nie tylko stosowanie stanowiącego podstawę dochodzenia określonych świadczeń art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej, ale przede wszystkim regulującego „wygaśnięcie” stosunków pracy osób zatrudnionych w jednostkach KAS art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej. Ustawodawcy chodziło zatem nie tyle o wyłączenie prawa do świadczeń urzędników służby cywilnej, co raczej o wyłączenie możliwości wygaśnięcia ich stosunków pracy w trybie art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej, gdyż byłoby to sprzeczne z zasadą wzmożonej stabilności zatrudnienia pracowników mianowanych (także zatrudnionych w służbie cywilnej). Zauważyć jednak należy, że wyłączenie to nie dotyczy pracowników służby cywilnej. W konsekwencji – zestawiając ze sobą zakres podmiotowy art. 170 ust. 4 i 5 ustawy wprowadzającej – trzeba by uznać, że odnosząc się nie tylko do funkcjonariuszy, ale i do pracowników, a jednocześnie wyłączając z ich kręgu podgrupę mianowanych pracowników służby cywilnej, ustawodawca przewidział, że osobom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę w jednostkach organizacyjnych służby celnej, „przysługują” – z tytułu wygaśnięcia stosunku pracy

na podstawie art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej – „świadczenia należne odpowiednio w związku z likwidacją urzędu”. Jak już jednak wskazano ani przepisy ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej, ani poprzedzającej jej ustawy o Służbie Celnej, ani wreszcie ustawy o służbie cywilnej nie przewidują dla pracowników służby cywilnej świadczeń w związku z likwidacją urzędu, do których odnosi się art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej. W związku z tym, należy odwołać się do art. 9 ust. 1 ustawy o służbie cywilnej, który stanowi, że w sprawach dotyczących stosunku pracy w służbie cywilnej, nieuregulowanych w ustawie, stosuje się przepisy Kodeksu pracy i inne przepisy prawa pracy. Wobec tego, w pierwszej kolejności należy odwołać się do przepisów Kodeksu pracy. W tym kontekście należałoby przywołać przede wszystkim art. 63 KP, zgodnie z którym umowa o pracę wygasa w przypadkach określonych w Kodeksie oraz w przepisach szczególnych. Za przykład takiego przepisu szczególnego można z pewnością uznać art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej, który przewiduje przecież wygaśnięcie stosunków pracy.

Sąd Najwyższy we wskazanej wyżej uchwale zwrócił uwagę na potrzebę odwołania się do drugiej części art. 9 ust. 1 ustawy o służbie cywilnej, który odsyła nie tylko do przepisów Kodeksu pracy, ale również do innych przepisów prawa pracy, przy czym należy je rozumieć jako przepisy prawa pracy w rozumieniu art. 9 KP. Niewątpliwie także przepisy ustawy o zwolnieniach grupowych, w tym również regulujący prawo do odprawy art. 8 tej ustawy, są częścią wspomnianych „innych przepisów prawa pracy”.

Analizując możliwość uznania, że art. 8 ustawy o zwolnieniach grupowych stanowi podstawę przyznania świadczenia „należnego w związku z likwidacją urzędu” Sąd Najwyższy zauważył, że przepisy tej ustawy stosuje się w razie konieczności rozwiązania przez pracodawcę stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, w drodze wypowiedzenia dokonanego przez pracodawcę, a także na mocy porozumienia stron, jednak nie stosuje się ich (przynajmniej na podstawie literalnego brzmienia przepisów tejże ustawy) w odniesieniu do ustania stosunku pracy w wyniku zdarzeń prawnych, w tym wygaśnięcia, nawet jeśli nie jest to wygaśnięcie, o którym mowa w Kodeksie pracy,

ale przewidziane w przepisach szczególnych, regulujących przekształcanie struktur administracji rządowej.

Mimo tego spostrzeżenia Sąd Najwyższy podniósł jednak, że przepisy polskiej ustawy stanowią implementację dyrektywy Rady nr 98/59 z dnia 20 lipca 1998 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do zwolnień grupowych (Dz.U.UE.L. z 1998 r. Nr 225, str. 16), zatem dokonując wykładni przepisów polskiej ustawy, nie sposób pominąć odpowiednich przepisów wspomnianej dyrektywy. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE wskazano, że w świetle celu dyrektywy nr 98/59, która zmierza, jak wynika z jej motywu 2, w szczególności do zwiększenia stopnia ochrony pracowników w przypadku zwolnień grupowych, pojęć określających zakres stosowania rzeczony dyrektywy, w tym pojęcia „zwolnienia”, znajdującego się w jej art. 1 ust. 1 akapit pierwszy lit. a), nie można interpretować zawężająco. Także w piśmiennictwie, nawiązując do orzecznictwa TSUE odnoszącego się do specyficznej regulacji wygaśnięcia stosunku pracy z mocy prawa wskazywano, że „pod pojęciem „zwolnienia” we wszystkich wersjach dyrektywy trzeba rozumieć wszelkie przypadki ustania stosunku pracy, jakie miały miejsce wbrew woli zainteresowanego pracownika, a więc zarówno w następstwie jednostronnych czynności prawnych pracodawcy lub porozumień stron indywidualnych stosunków pracy, jak i w efekcie zdarzeń, z którymi przepisy prawa pracy łączą taki skutek prawny” (A.M. Świątkowski, Zwolnienia grupowe w świetle judykatury Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, PiZS 2014 nr 7, s. 13-25). Przy czym art. 1 ust. 2 lit. b dyrektywy nr 98/59 jednoznacznie stanowi, że nie ma ona zastosowania do pracowników administracji publicznej lub instytucji prawa publicznego (lub, w przypadku gdy Państwa Członkowskie nie stosują tego pojęcia, do jednostek będących ich odpowiednikami). Należy jednak zauważyć, że polski ustawodawca, dokonując implementacji wspomnianej dyrektywy, przewidział, że zgodnie z art. 11 ustawy o zwolnieniach grupowych ustawy tej nie stosuje się do pracowników zatrudnionych na podstawie mianowania. Zatem przepisy ustawy o zwolnieniach grupowych nie przewidują wyłączenia spod jej zastosowania pracowników administracji publicznej (za wyjątkiem pracowników zatrudnionych na podstawie mianowania), w związku z czym należy przyjąć, że ustawodawca rozciągnął ochronę przewidzianą w

omawianej ustawie także na pracowników administracji publicznej, do czego miał zresztą pełne prawo, pamiętać bowiem należy, że dyrektywa wprowadza minimalny standard ochrony, natomiast państwa członkowskie mogą zdecydować o wprowadzeniu do prawa krajowego szerszej ochrony, realizującej cel dyrektywy.

Ponadto Sąd Najwyższy podniósł, że mimo iż ustawa o zwolnieniach grupowych dotyczy jedynie rozwiązania stosunku pracy w drodze wypowiedzenia przez pracodawcę lub porozumienia stron (następującego z inicjatywy pracodawcy), to jednak art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej wskazuje na „odpowiednie” stosowanie przepisów przewidujących dla pracowników świadczenia z tytułu likwidacji urzędu, co oznacza, że przepisów tych nie stosuje się wprost. To również przemawia za możliwością stosowania art. 8 ustawy o zwolnieniach grupowych do pracowników, których stosunki pracy wygasły w sytuacjach opisanych w art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej.

W świetle powyższych rozważań, w ocenie Sądu Najwyższego prawidłowa wykładnia art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej nakazuje, w zakresie przysługującej im odprawy z tytułu wygaśnięcia stosunku pracy na podstawie art. 170 ust. 1 tej ustawy, odpowiednio stosować do pracowników KAS (niebędących funkcjonariuszami ani urzędnikami Służby Cywilnej zatrudnionymi na podstawie mianowania), art. 8 ustawy o zwolnieniach grupowych na podstawie odesłania zawartego w art. 9 ust. 1 ustawy o Służbie Cywilnej (por. również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2020 r., I PK 217/18, Legalis nr 2284496).

Sąd Najwyższy rozpoznający skargę kasacyjną w pełni akceptuje przeprowadzoną w uchwale z dnia 23 stycznia 2019 r. wykładnię. Oznacza to, że podstawa skargi kasacyjnej okazała się uzasadniona, a wyroki Sądu obu instancji w zaskarżonym zakresie należało uchylić i orzec o oddaleniu powództwa dotyczącego odprawy wyliczonej na podstawie art. 163 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (na podstawie art. 398¹⁵ § 1 KPC w związku z art. 398¹⁶ KPC). Sąd Najwyższy uznał, że w sprawie zachodzi „wypadek szczególnie uzasadniony” w rozumieniu art. 102 KPC, dlatego nie obciążył powoda kosztami postępowania za wszystkie instancje (w tym za postępowanie kasacyjne); zwłaszcza, że skarga kasacyjna w części dotyczącej kosztów procesu nie była prawidłowa.

